

Regeringen
Kulturdepartementet

Yttrande över Sametingets förslag till handlingsplan för bevarande av de samiska språken

Dnr Ku2020-01895

Skolverket välkomnar Sametingets förslag till handlingsplan för bevarande av samiskan och ställer sig bakom ambitionsnivån i utredningen. Myndigheten delar uppfattningen att det behövs flera olika åtgärder för att samiskan ska kunna överleva, revitaliseras och överföras till kommande generationer.

Skolverket kommenterar i yttrandet de förslag som direkt berör myndigheten och lämnar följande synpunkter på förslagen.

Sammanfattning

Skolverket tillstyrker följande förslag utan kommentarer:

- 3.2 Obligatorisk utbildning i samisk pedagogik
- 3.2 Stöd till skolhuvudmän om förskola på samiska
- 3.3 Utökning av tvåspråkig undervisning
- 3.4 Inga förkunskaper i samiska
- 3.4 Ökad information och ökat intresse för studier i samiska
- 3.6 Ändra examensordningen för grundläroexamen
- 3.6 Obligatorisk kompetensutveckling i samisk pedagogik

Skolverket tillstyrker följande förslag med kommentar eller förtydliganden:

- 2.2 Digitalisering av skolan – insats för samiska
- 3.2 Språkbud på samiska förskolor
- 3.3 Sameskolan som unik resurs
- 3.3 Reglera rätten till modersmålsundervisning i förskoleklass
- 3.6 Säkerställa tillgången till behöriga och lämpliga lärare
- 3.7 Yrkesvuxenutbildning ger samiskspråkig kompetens
- 3.8 Stärka, samordna och strukturera utgivning av läromedel

Skolverket avstyrker följande förslag:

- 3.2 Utarbeta en läroplan för samisk förskola på motsvarande sätt som det finns en läroplan för sameskolan
- 3.2 Förtydliga formuleringen hela eller väsentlig del av utbildningen i förskola
- 3.3 Sammanhållen och jämförbar statistik
- 3.4 Sammanhållen och jämförbar statistik
- 6 Stärka de samiska språkens status bland allmänheten genom attitydförändrande insatser.

2.2 Språkteknologi

Digitalisering av skolan – insats för samiska

Skolverket delar utredningens ståndpunkt att modern utbildning i och på samiska är starkt beroende av språkteknologi och förbättrad digitalisering. Skolverket har heller inget att invända mot problembeskrivningen men bedömer att befintliga insatser som de beskrivs i förslaget övergripande täcker in alla skolformer. Skolverket menar därför att förslaget behöver förtydligas och avgränsas i termer av insatser men att en sådan fördjupad analys bör kunna göras av Sametinget i egen- skap av ansvarig för att leda det samiska språkarbetet i samråd med lämpliga dialogpartners, bland annat Skolverket, i enlighet med förslaget.

3.2 Förskola

Obligatorisk utbildning i samisk pedagogik

Skolverket tillstyrker förslaget.

Införa en läroplan för samisk förskola

Skolverket avstyrker förslaget om en läroplan för samisk förskola. I 1 kap 1 § skollagen¹ anges att skolväsendet omfattar bland annat förskola och sameskola. I samma kapitel 11 § anges att en läroplan ska gälla för varje skolform. Sameskolan är reglerad som skolform och har en egen läroplan som gäller för sameskolan. Samisk förskola är inte idag en egen skolform och Skolverket menar att ett förslag på en läroplan för samisk förskola inte är förenlig med gällande bestämmelser.

Stöd till skolhuvudmän om förskola på samiska

Skolverket tillstyrker förslaget.

Förtydliga formuleringen hela eller väsentlig del av utbildningen i förskola

Skolverket avstyrker förslaget. Myndigheten delar förvisso utredningens bedömning att det finns behov av stöd till huvudmännen i att tolka skollagens bestämmelse i 8 kap. 12a § om förskoleverksamhet som bedrivs helt eller till väsentlig del på samiska. Allmänna råd ska fungera som stöd till målgrupperna

¹ SFS 2010:800

för hur författningar som rör utbildning bör tillämpas. Skolverket menar dock att ett allmänt råd inte är den bästa lösningen i förhållande till den aktuella författningen och dess förarbeten². Myndigheten förespråkar istället ett metodstöd för hur huvudmännen kan arbeta i enlighet med skollagens bestämmelse i 8 kap. 12a § och föreslår att ett sådant material tas fram i samband med stödet till huvudmännen om förskola på samiska.

Språkbud på samiska förskolor

I förslaget till handlingsplan framkommer att erfarenheter från Sápmi och från andra länder (SOU 2017:60 m.fl.) visar att språkbud är ett bra verktyg för språkinläring. I väntan på andra strukturella förändringar är det dessutom en insats som skulle kunna användas omgående. Skolverket har inget att invända mot bedömningen men vill uppmärksamma på att den föreslagna förordningen³ syftar till att stärka språkutvecklingen i svenska. Det är därför inte lämpligt att inordna ett stöd till insatser för att stärka samiskan i den förordningen. Skolverket bedömer att det i så fall ligger närmare till hands att stärka bidraget som ges enligt förordningen (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och förespråkar denna lösning.

3.3 Grundskola inklusive förskoleklass

Sameskolan som unik resurs

Skolverket tillstyrker förslaget. Speciellt vill Skolverket understryka vikten av en långsiktig arbetsprocess som beskrivs i förslaget.

Utökning av tvåspråkig undervisning

Skolverket tillstyrker förslaget.

Reglera rätten till modersmålsundervisning i förskoleklass

Skolverket tillstyrkte förslaget i yttrandet⁴ över betänkandet *För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering – Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål* (SOU 2019:18), med kommentarer till förslaget. I förskoleklassen finns inget ämne med kursplan i samiska/modersmål. Enligt läroplanens del 3 (Förskoleklassen) ska elever med annat modersmål än svenska ges möjlighet att i de vardagliga aktiviteterna använda både svenska och sitt modersmål. Då pedagogiken och undervisningen i förskoleklassen är närmare knuten till förskolans pedagogik och arbetssätt än till skolans ser Skolverket hellre

² Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik (SOU 2017:60) förslag 6.3.2,

³ Förordningen (2019:558) om statsbidrag för bättre språkutveckling i förskolan

⁴ Skolverkets dnr. 2019:1901

ett närmande till läroplanen för förskolan (Lpfö18) där det skrivs fram att varje barn ska ges förutsättningar att utveckla både det svenska språket och det egna nationella minoritetsspråket, om barnet tillhör en nationell minoritet. Skolverkets bedömning i frågan kvarstår.

Skolverket noterar att betänkandet om en tioårig grundskola⁵ ska lämnas senast den 26 april. Utredaren ska bland annat analysera och föreslå hur en sjuårig sameskola kan utformas.

Sammanhållen och jämförbar statistik

Skolverket avstyrker förslaget. Myndigheten bedömer att den typ av statistik som föreslås delvis samlas in och redovisas av Skolverket i nuläget. Skolverket önskar dessutom ett förtydligande från Sametinget vad gäller förslaget om att Skolverket ska redovisa separat statistik för sameskolan tillsammans med annan tvåspråkig undervisning i samiska, i förskola, förskoleklass och grundskola för att kunna ta ställning till detta förslag.

Skolverket samlar årligen in och redovisar uppgifter om antal elever i sameskolan som läser samiska som språkval, som elevens val samt inom ramen för ämnet samiska som första- respektive andraspråk. För grundskolan gäller att Skolverket samlar in uppgifter om antal deltagare i samiska som moderna språk (antingen inom ramen för språkval alternativt inom ramen för elevens val), i modersmålsundervisningen i samiska och då som minoritetsspråk som första- respektive som andraspråk.

Skolverket ser kontinuerligt över den statistik som vi samlar in. För en mer sammanhållen och jämförbar statistik för sameskolan och undervisning i och på de samiska språken har Skolverket föreslagit ändringar för att samla in uppgifter på individnivå från sameskolan⁶. I sina remissvar avstyrkte Sametinget och Sameskolstyrelsen en individinsamling i sameskolan med anledning av risken för röjande av elevers etniska ursprung. Skolverket valde att tillmötesgå Sametinget och Sameskolstyrelsen i denna fråga. Vid förslag om att utöka insamling och redovisning av statistik för sameskolan och undervisning i och på de samiska språken bör risken att eleverna går att identifieras beaktas, vilket med stor sannolikhet är oförenligt med sekretessbestämmelser⁷ om så kallad bakvägsindentifiering och etnicitet.

⁵ dir. 2020:24

⁶ Skolverkets ändring i föreskrifter (SKOLFS 2011:142) om uppgiftsinsamling från huvudmännen inom skolväsendet m.m.

⁷ Offentlighets- och sekretesslag (2009:400), 24 kap, 8§

⁷ Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan (U2021/00301)

3.4 Gymnasieskolan

Inga förkunskaper i samiska

Skolverket tillstyrker förslaget.

Sammanhållen och jämförbar statistik

Skolverket avstyrker förslaget. Myndigheten bedömer att den typ av statistik som föreslås delvis samlas in och redovisas av Skolverket i nuläget. I gymnasieskolans betygsstatistik samlar Skolverket årligen in betyg för elever som läst samiska. Det är mycket få elever (18–22 elever av en avgångskull) som fått minst ett betyg i samiska bland elever som slutfört gymnasieskolan med gymnasieexamen eller studiebevis om 2 500 poäng läsåren 2013/2014–2019/2020. I gymnasieskolan skulle dessa fåtal elever och deras betyg bli svåra att bryta ned i mindre redovisningsgrupper på grund av uppenbar risk för att eleverna går att identifiera, vilket med stor sannolikhet är oförenligt med sekretessbestämmelser⁸ om så kallad bakvägsidentifiering och etnicitet.

Ökad information och ökat intresse för studier i samiska

Skolverket tillstyrker förslaget.

3.6 Lärarutbildning och fortbildning av lärare

Säkerställa tillgången till behöriga och lämpliga lärare

Skolverket delar utredningens bedömning att det behövs insatser både på kort och på lång sikt för att åtgärda det akuta behovet av lärare och säkerställa en långsiktig kompetensförsörjning. Myndigheten menar dock att det inte framgår tydligt av förslaget vilken typ av insatser som avses eller vari det föreslagna uppdraget till Skolverket består och önskar ett förtydligande från Sametinget i dessa delar. Skolverket vill också tillfoga att myndigheten sedan 2018 har i uppdrag av regeringen att utveckla, tillgängliggöra och finansiera uppdragsutbildningar för att öka graden av behöriga lärare i samiska. Utbildningsinsatsen genomförs vid Sámi allaskuvla.

Ändra examensordningen för grundlärarexamen

Skolverket har i sitt yttrande över förslag 11.6.2 i betänkandet *Nationella minoritetsspråk i skolan – förbättrade förutsättningar till undervisning och revitalisering* (SOU 2017:91) tillstyrkt förslaget utan kommentar. Skolverkets bedömning i frågan kvarstår. Myndigheten noterar även att promemorian *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan*⁹ bland annat innehåller förslag att kraven för grundlärarexamen ändras så att ämnesstudier i något av ämnena

⁸ Offentlighets- och sekretesslag (2009:400), 24 kap, 8§

⁹ Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan (U2021/00301)

svenska som andraspråk eller modersmål inklusive nationella minoritetsspråk kan ingå i dessa båda inriktningar. Promemorian remitteras för närvarande.

Obligatorisk kompetensutveckling i samisk pedagogik

Skolverket tillstyrker förslaget.

3.7 De samiska språken i yrkeslivet

Yrkesvuxenutbildning ger samiskspråkig kompetens

Av handlingsprogrammet framgår att det finns brister i kompetensförsörjningen vad gäller samiskspråkiga medarbetare inom ett flertal yrken och sektorer. Detta medför bl.a. att de rättigheter samiska barn och äldre har till förskola och äldreomsorg på samiska enligt lagen¹⁰ om nationella minoriteter och minoritetsspråk inte i tillräcklig grad kan tillgodoses i många kommuner. Enligt vad som vidare framgår av handlingsprogrammet har kommuner inte heller tagit initiativ till att anordna yrkesvuxenutbildningar för att säkra kompetensförsörjningen av samiskspråkig personal. Därav behovet av uppdragsutbildningar som föreslås i handlingsprogrammet. Skolverket har inget att invända mot problembeskrivningen men menar att det inte framgår tydligt av förslaget vilka kompetensbehov förslagen ska möta. Det är i sammanhanget viktigt att påpeka att det inte är önskvärt att kompromissa med yrkeskompetensen oavsett vilken yrkeskategori det handlar om. Skolverket menar därför att förslaget behöver utredas mer och avgränsas men att en sådan fördjupad analys bör kunna göras av Skolverket i samråd med Socialstyrelsen.

3.8 Läromedel

Stärka, samordna och strukturera utgivning av läromedel

Skolverket instämmer i utredningens bedömning att marknaden är för svag för att kommersiella läromedelsförlag ska ta sig an uppgiften. Myndigheten delar bedömningen att detta kan göras genom en förstärkning av Sameskolstyrelsens ansvar eller genom att ge motsvarande uppdrag till Sametinget som har till ansvar att leda det samiska språkarbetet. Skolverket vill även peka på förslaget i Isofs handlingsprogram¹¹ för bevarande av de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska om ett produktionsstöd riktat till de kommersiella förlagen för framtagning av läromedel. Skolverket vill också lyfta alternativet att myndigheten ges i uppdrag att upphandla läromedelsproduktion, och då i samtliga nationella minoritetsspråk, för att kunna styra tillgången dit behoven bedöms vara som störst. Skolverket menar att det är av vikt att framtagandet av läromedel förankras med urfolket samerna.

¹⁰ SFS 2009:724

¹¹ Redovisning av regeringsuppdrag Ku2019/01339/CSM

6. Synliggörande och statushöjning

Attitydförändrande insatser bland allmänheten

Skolverket avstyrker förslaget. Skolverket har inget principiellt att invända mot förslaget att stärka de samiska språkens status bland allmänheten genom attitydförändrande insatser som sådant. Myndigheten ställer sig generellt positiv till insatser som synliggör samtliga nationella minoritetsspråk och höjer deras status men menar att denna åtgärd ligger utanför myndighetens ansvarsområde. Skolverket arbetar i första hand med att ge stöd åt personal inom våra verksamhetsområden; huvudsakligen huvudmän, skolledare, lärare och annan personal i skolväsendet och i de fall myndigheten vänder sig till allmänheten är det i form av information.

9. Konsekvensbeskrivning och kostnadsberäkning

Konsekvenser för staten och statliga myndigheter

Skolverket har inga synpunkter i sak på utredningens konsekvensbeskrivning; dock noterar myndigheten att utredningen hänvisar till de kostnadsbedömningar som gjordes i betänkandena Nationella minoritetsspråk i skolan (SOU 2017:91) och Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället, SOU 2018:57. Skolverket menar att en uppräknings av kostnaderna till 2020 eller 2021 års nivå måste göras för att kostnadsberäkningarna i utredningen ska kunna anses tillförlitliga.

På Skolverkets vägnar

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Gunnar Stenberg
Föredragande

I ärendets slutliga handläggning har även chefsjuristen Eva Westberg och avdelningschefen Kjell Hedwall deltagit.